

EDITORIAL

Itib-ong ang lima ka siglo nga armadong pagbato

Sa pamanagbanag sa Abril 27, 2021, dumdumon naton ang ika-500 tuig sang Inaway sa Mactan, ang una nga kadalag-an sa malaba kag naga-padayon nga kasaysayan sang armado nga pagpakig-away sang pumulyong Pilipino para sa pungsodnon nga kahilwayan. Magpasidungog kita kay Datu Lapulapu kag sa libo nga nanindugan kag naglutos sa mga armadong dumuluong nga manugpigog sa pagpanguna ni Ferdinand Magellan.

Ang Inaway sa Mactan matinkad nga simbolo sang maisog nga panindugan kag pagbato sang mga tumandok nga Pilipino. Ginpili nila nga mag-arms kag magpangapin sa baylo nga magduko kag magbayad sang buhis sa dumuluong nga hari. Gamit nila ang ila superyoridad sa numero kag kinaalam sa kadutaan kag dagat, agud dulaan sang epekto ang mga mabaskog nga hinganiban sang dumuluong nga manugsalakay kag paslawon ang tuyo nga magpanakop.

Paagi sa armadong pagbato, ginpangapinan nanday Lapulapu ang ila duta batuk sa mga pwersa sang Espanya kag mga traidor pareho nanday Humabon kag Zula. Wala sapaayan nga nagbalik ang mga pwersa

sang Espanya kag sang ulihi ginsakop ang Pilipinas bilang kolonya, ang kaisog nanday Lapulapu tubtob buhi nga magaserbi nga inspirasyon sa mga masunod nga henerasyon sang mga Pilipino nga mag-alsa kag mag-arms para agumon ang kahilwayan batuk sa dumuluong nga mananakop.

Sa nagkalainlain nga panahon sa idalom sang kolonyal nga pagginahum, nag-arms kag nagbato ang mga Pilipino batuk sa mga manug-ulipon kag manughimulos. Ginbatuan nila ang pagpang-agaw sang duta, ang pagpang-agaw sang ani, ang pwersahan kag wala sang bayad nga pagpatrabaho kag ang mga mapintas nga pagsilot. Nagtuhaw ang mga baganihan nga pareho nanday Lakandula,

Rajah Sulayman, Palaris, Diego kag Gabriela Silang, Francisco Dagohoy kag linibo nga iban pa. Napun-an sila tanan sang indi magpalupig nga diwa ni Lapulapu kag sang iya handum nga mangin hilway halin sa dumuluong nga mananakop.

Halin sa ginatos nga mga pag-alsa sa masobra tatlo ka gatos nga pagpanakop sang Espanya, sang ulihi naghiliusa ang mga Pilipino sa idalom sang pulang bandera sang Katipunan sa pagpanguna ni Andres Bonifacio. Ginsulong nila ang lapnagon nga inaway gerilya batuk sa mga pwersang kolonyal sang Espanya kag ginhilway ang banwa halin sa dumuluong nga kontrol. Pareho man nga may Humabon nga nagduko kay Magellan, may Aguinaldo kag mga manggaranon nga ilustrado nga nagtraidor sa banwa kag nagsurender sa mga pwersang kolonyal sang Amerika nga pwersahan nga gindagit ang kahilwayan sang pungsod.

Halin sa Batangas tubtob Bala-

ngiga sa Samar kag sa nagkalainlain nga bahin sang pungsod, nag-alsa ang mga Pilipino uyat ang mga armas kag punyal. Lubos kaisog nga nagbato ang mga Pilipino bisan pa mapintas sila nga ginpigog sang mga manugsakop nga pwersa sang US gamit ang super-nyor nga mga armas. Masobra isa ka milyon nga Pilipino ang napatay sa dalagan sang armadong pagbato sa kolonyal nga pagpanakop sang US, kag dulot sang lapnagon nga gutom kag balatian sa panahon sang pagpamigos sa una nga mga tuig sang siglo 1900.

Liwat nga nagbalod ang armadong paghimakas sang pumuluyong Pilipino sa pagpanguna sang daan nga Partido Komunista sang Pilipinas nga gintukod sang 1930. Gintukod sang PKP ang Hukbong Bayan Laban sa Hapon (Hukbalahap) sang 1942 nga nagsulong sang pagpakig-away gerilya batuk sa mga pwersa nga kolonyal sang Japan. Pareho sa mga nagligad nga armadong pag-alsa, ang Hukbalahap pangunahon isa ka hangaway nga mangunguma nga naglapta sa kaumhan kag nagtukod sang mga organo sang pagginuberno sa bilog nga Central Luzon kag nagdeploy sang

mga yunit sini sa Manila, Southern Luzon, tubtob sa Panay kag iban pang lugar.

Nagpursiger ang daan nga Partido kag Hukbalahap sa armadong pagbato sa mga pasistang pwersa sang Japan bisan pagkatapos magsurender ang mga pwersa nga ginapamunuan sang US sang 1942. Nagbalik ang mga pwersa militar sang US sang 1945 para liwat nga ipapanaog ang ila kolonyal nga gahum paagi sa pagpamomba kag traidor nga pagsalakay sa mga Huk kag paglunsar sang wala untat nga operasyon kontra-gerilya. Bangud sa sayup nga pagpamuno sang mga lider sang daan nga Partido nga nakighimbon sa kaaway, gindala ang Hukbalahap (nga gintawag nga Hukbong Mapagalaya ng Bayan) sa dalan sang pagkapiyerde ukon pagsurender sa rehimeng papet sang US.

Ang pagtukod sang Bagong Hukbong Bayan sang 1969 liwat nga paguyat sang armas ni Lapulapu kag pagpadayon sang armadong pagbato sang pumuluyong Pilipino para sa pungsodnon kag kahilwayan sosyal. Sa pagpamuno sang Partido nga liwat gintukod sang 1968 sa ubay sang Marxismo-Leninismo-Maoismo, gin-

dala sang BHB ang armadong paghimakas sa bag-o nga halintang kag lapad nga wala pa nalab-ot sa kasaysayan sang pungsod. Ginasulong sini ang pungsodnon demokratikong rebolusyon sa pagpamuno sang proletaryado, nga nagpataas sang daan nga demokratikong rebolusyon sang Katipunan.

Naglapad sa bug-os nga kapuluan ang armadong pagbato sang pumuluyong Pilipino. Nagasunod ini sa maathag nga estratehikong linya sang madugayan nga inaway banwa para sistematiso nga pabaskugon ang hangaway sang banwa, pangibabawan sa ulihi ang mas daku kag mabaskog nga Armed Forces of the Philippines nga suportado sang US, kag ibagsak ang makasahi nga pagginahum sang mga imperyalista, daku nga mga burgesyia kumprador kag mga daku nga agalon nga mayduta.

Pareho sang BHB, ang tanan nga armado nga rebolusyonaryong Pilipino sa nagligad, ginapakamalaut sang mga manugpigog. Gintawag sila nga mga “bandido” ukon indi gani “insurrekto”. Pat-ud nga kon buhi sa subong si Lapulapu ukon ang iban pa nga nag-armas kag nagbangon, pagabansagan man sila nga “terorista” sang mga nahadlok kag akig sa pumuluyo nga nagaarmas.

Ang handum sang pumuluyong Pilipino para sa pungsodnon nga paghilway nga amo ang nagdabuk sa sunud-sunod nga mga henerasyon sang nagtaliwan nga mga siglo nga magarmas ang nagapabilin nga yabi nga katuyuan nga nagapukaw sa ila nga magpadayon sa pagmartsa sa dalan sang armadong pagbato. Sa pagbato sa imperyalistang higante kag tanan nga armadong gaway sini, ang pumuluyong Pilipino nagakuha sang inspirasyon sa armadong kaisog ni Lapulapu kag sa kadalagan nila sa Inaway sa Mactan. Puno sang diwa sang armadong kaisog sang tanan nga baganihan sa nagligad, malig-on ang determinasyon sang BHB kag tanan nga pwersa sang demokratikong rebolusyon sang banwa nga isulong ang paghimakas para agumon ang tunay nga pungsodnon nga kahilwayan kag demokrasya. AB

<div style="text-align: center;"> <p>Tuig LII No. 8 Abril 21, 2021</p> <hr/> <p>Ang <i>Ang Bayan</i> ginabantala sa lenggwahe nga Pilipino, Bisaya, Iloko, Hiligaynon, Waray, Ingles kag Espanyol. Nagabaton ang <i>Ang Bayan</i> sang mga kontribusyon sa porma sang mga artikulo kag balita. Ginabuyok man ang mga bumalasa nga magpaabot sang mga saway kag rekomendasyon sa ikauswag sang aton pahayagan.</p> <p> @prwc_info fb.com/editorsofAB cppinformationbureau@gmail.com </p> </div>	<h2 style="text-decoration: underline;">Kaundan</h2> <p>Editorial: Itib-ong ang lima ka siglo nga armadong pagbato 1</p> <p>Ang Inaway sa Mactan 3</p> <p>Pagbato sg masa sa RCSP sa Samar 4</p> <p>BHB-Lanao, nakig-isa sa Ramadan 4</p> <p>Mga armas, naagaw sg BHB-Negros 4</p> <p>Mga baganihan sg Kalinga 4</p> <p>Ayuda kg dugang sweldo, ihatag na! 5</p> <p>₱100 dugang sa adlawan nga sweldo 5</p> <p>2 sibilyan ginpatay, 6 gin-aresto 6</p> <p>Dugang sweldo para sa mga bilyunaryo 6</p> <p>Pagpanghimulos sa mga manugniyog 7</p> <p>Sa malip-ot nga pulong 8</p> <p>IMF-World Bank, manug-agaw sg duta 9</p> <p>Hate crime batuk sa Asian-American sa US 10</p> <p>Indi magsalig sa US sa depensa 10</p>
<p>Ang <i>Ang Bayan</i> ginabantala duha ka beses kada bulan sang Komite Sentral sang Partido Komunista ng Pilipinas</p>	

Ang Inaway sa Mactan

Nagmarka ang Inaway sa Isla sang Mactan sadtong Abril 27, 1521 bilang una nga organisado nga pagbato sang mga Pilipino kontra sa dumuluong nga mananakop. Bug-os kaisog nga gin-atubang kag ginlutos nanday Datu Lapulapu kag mga tumandok nga hangaway ang superyor nga mga armas sang mga Espanyol nga ginpamunuan ni Ferdinand Magellan.

Sang ika-16 nga siglo sa panahon sang temprano nga bahin sang kapitalismo, ginaagawan ang kalibutan sang pila ka ginharian pareho sang Espanya, Portugal kag Britanya. Nagapalumbaananay ang mga magkaaway nga ginharian sa pagpalamo sang ila mga kolonya, pagpalapad sang negosuhanay kag pagtungay sang kalibutan sa tagasa-tagsa nila nga gahum sa pulitika kag ekonomya.

Sa sining sirkumstansya, nagpresentar ang isa ka Portuguese nga si Magellan kay Hari Carlos nga pamunuan niya sa ngalan sang Espanya ang isa ka ekspedisyon agud pangitaon ang manggad sang Spice Islands, grupo sang mga isla nga kilala subong nga Moluccas kag kabahin sang Indonesia. Malahalang sadto sa Europe ang angkon sini nga mga paminta, sinamon, luy-a nga dalag, luy-a kag iban pa nga panakot ukon pangpahamot sa pagkaon. Sang pahanugutan sang Hari naglayag sanday Magellan kag 250 suldado sang Agosto 1519 sakay sang lima ka barko.

Naglabot sang halos duha ka tuig ang ila paglayag antes sila makakita sang duta. Kag sang Marso 17, 1521 nagdungka ang gutom nga mga byahero sa isla sang Homonhon nga kabahin sang Samar. Diri nakilala ni Magellan ang pila ka pinuno sang mga tumandok. Ginkugmat ang mga tumandok sa angkon nga armada sang mga dumuluong nga armado sang 12 kanyon kag mga *musket* (sinadto nga riple) nga “nagabuga sang kilat kag daguob”, 50 *crossbows* (ginpauswag nga pana kag baslay), mga espada, wasay kag putos nga salsalon. Kabaylo sang “pag-abyanay”, ginbunyagan sila nga mga Kristiyano kag ginpaluhod sa gahum sang hari sang Espanya kag ginobligar nga magbayad sang

tributo ukon buhis.

Gamit ang taktika nga mangtunga kag maghari, ginmanduan ni Magellan si Rajah Humabon, pinuno sang Cebu, nga pasundon ang tanan sa iya gahum. Sang Abril 26, ginpanugyan ni Humabon kag isa pa nga datu nga si Zula nga gamiton ni Magellan ang iya pwersa para piliton nga magsunod si Datu Lapulapu, nga pinuno sang katambi nga isla sang Mactan.

Antes magtungang gab-i sang Abril 26 si Magellan kag iya mga tinawo nagkadto pa-Mactan. Gindeploy niya ang iya mga suldado (upod ang Italyano nga si Antonio Pigafetta, nga istoryador sang byahe). Tatlo ka oras antes ang pamanagbanag sang mag-abot sila sa Mactan. Nagpadala si Magellan sang mga emisaryo nga tumandok. Sa mensahe ni Magellan ginsaad niya nga indi nila gusto makig-away. Pero may paandam siya: “Mas maayo nga magsunod kamo sa mandu, magpabunyag bilang mga Kristiyano, kag magduko sa kagamhanan sang Hari sang Espanya, kag kon indi, pilas ang igadul-ong sang amon mga hinganiban.”

Wala magpakugmat si Lapulapu kag ginsiling nga may ara man sila nga mga sibat nga himo sa kawayan kag ginpapag-on nga kahoy. Hingyo lang nila nga hulaton ang pagbutlak sang adlaw antes umpisahan nanday Magellan ang ila pagsalakay. Nagpasugot man ang hambog nga Magellan sa hingyo ni Lapulapu.

Ugaling, indi maalam nga kumander si Magellan. Ginpakagamay niya ang determinasyon sang mga tumandok nga magbato kag indi magpalupig sa malaut nga mga dumuluong. Wala man niya ginhibalo ang kinaiya sang pulo kon sa diin madamo nga nagaulbo nga mga bato kag bahura nga naging sablag sa ila mga barko nga ma-

lapitan nga makadungka sa baybayon. Naglusong sanday Magellan sa tubtob-hita nga dalom sang tubig para makalab-ot sa baybayon sang Mactan. Sang ma-

kalab-ot sila sa pangpang nakita nila nga nakapormasyon na ang mga tinawo ni Lapulapu sa tatlo ka dibisyon. Sa tantya ni Pigafetta nagalab-ot ang tinawo ni Lapulapu sa 1,500 hangaway.

Matunog kag makatilindog-balahibo nga mga singgitan sang mga tumandok ang nagsug-alaw sa mga dumuluong. Nagpalupok sang ila mga *musket* kag paulan sang mga baslay sanday Magellan.

Sang makaabot sa duta, ginmando ni Magellan nga sunugon ang mga balay para kugmaton ang mga tumandok. Apang labi lang nga naakig ang mga tumandok. Ginpaulanan nila sang mga pana nga may hilo ang mga dumuluong kag nagsulong sa pag-atake.

Sa atubang kag magtimbang nga plangka ang mga atake nanday Lapulapu. Ginpuntirya sang ila mga bangkaw, sibat kag pana ang wala sang proteksyon nga mga batiis kag tiil sang mga dumuluong. Ginkonsentrar nila ang mga atake kay Magellan tubtob mapilasan siya sa kamot kag batiis. Sang matumba si Magellan sa tubig kag wala na sang kabuhi nagpinalagyo paatras ang mga tropang dumuluong. Naabtan nila nga palayo na ang mga barko sang mga Espanyol.

Samtang, sa baybayon sang Mactan naghinugyaw sa kadalagan sanday Lapulapu. Suno sa lista ni Pigafetta, 12 sa ila ang napatay (walo nga Europeo lakip si Magellan, kag apat nga tinawo ni Humabon). Naghalin sa Cebu ang nabilin nga mga suldado nga Espanyol kag nagpadayon sa paglayag tubtob makita nila ang Spice Islands. Nagbalik sila sa Espanya sang 1522 sa duha ka barko na lang sa pagpamuno ni Kapitan Juan Elcano. AB

Nagahiliusa nga pagbato sang masa sa RCSP sa Samar

Napaslaw ang sobra isa ka tuig nga wala sang untat nga operasyon sang Retooled Community Support Program (RCSP) sang Armed Forces of the Philippines sa isa ka banwa sa Western Samar sa tuyo sini nga bungkagon ang malig-on nga paghiliusa sang masang mangunguma kag ila pagsuporta sa rebolusyon. Sakop ang amo nga banwa sang prenteng gerilya nga ginapabugal sang 8th ID nga “nabungkag na.”

Sa panahon nga ini, paliwat-liwat nga ginpatawag sang mga suldado ang mga mangunguma sa kampo militar para piliton nga “magsur-render” kag magserbi sa reaksyunaryo nga hangaway, pareho sang pagserbi bilang aset ukon espiya. Ginpilit man sila nga magbinutig, magpakuno-kuno nga “nagpanaog na halin sa bukid bangud sa kabudlay sang kahimtangan didto,” ukon indi gani mag-ako nga katapo sang yunit milisya, sang lokal nga sanga sang Partido, ukon sang komite sang lokal nga tsapter sang Pambansang Katipunan ng Magbubukid.

Sa isa ka baryo, ginkaisahan sang mga residente nga wala bisan isa sa ila ang magkadto sa kampo engkaso nga liwat sila ipatawag bilang pagbato sa pagpang-ipit sa ila. Apang pagkatapos sini, pila ka beses nga ginsu-

lod ang ila nga lugar sang mga pulis kag suldado nga nakabayo sibilyan para pangitaon ang mga wala nagakadto sa ila nga pagpatawag.

Reklamo nila, indi na sila makakadto sa ila nga ulumhan sa kahadlok sa nagapanilag nga mga pulis kag suldado. Kumparar sang kasagsagan sang *lockdown*, mas malala nga gutom ang naagyan nila bangud sa istorbo ang dulot sang operasyon militar.

Para mabantayan ang mga ahente sang militar kag pulis, nag-iskedyul ang tagabaryo sang bilog nga adlaw kag bilog nga gab-i nga paggwardya. Ginapasulat nila sa *logbook* ang ngalan sang tanan nga nagasulod sa ila nga lugar. Ginbutangan nila sang mga kahoy ang kalsada para balabagan ang mga kotse kag motorsiklo nga ginasakyan sang mga pulis kag suldado pasulod sa baryo. **AB**

BHB-Lanao, nakig-isa sa Ramadan

NAKIG-ISA ANG BAGONG Hukbong Bayan-Lanao sa pagdumdom sang pumulyong Moro sa Ramadan, ang sagrado nga panahon para sa mga Muslim sa bilog nga kalibutan. Bilang pagpakig-isa, nagdungan sa pag-ayuno ang mga Pulang hangaway sang Abril 12, ang una nga adlaw sang Ramadan. Ika-apat nga Ramadan na ini halin nga waskon sang rehimeng Duterte ang Marawi kag ginpalayas ang mga residente diri. Tubtob subong, tuman kadamo nga Moro ang wala pa makabalik sa syudad kag nagasalig lang sa ayuda kag buhat-sa-kaluoy sang mga internasyunal nga ahensya. Padayon pa nga nagalala ang ila kahimtangan sa mga sentro sang ebakwesyon dulot sang pandemya nga Covid-19.

Sa tunga sang grabe nga pagantus, padayon nga ginatabog sang rehimen ang mga Moro sa ila mga komunidad. Lakip sa ila ang 1,500 pamilya halin sa Barangay Pusaw, Sharif Saydona Mustafa kag 600 pamilya halin sa Barangay Kitango, Datu Saudi Ampatuan nga napilitan nga magbakwit dulot sang wala pili nga pagpamomba

kag istraping sang militar. Dugang sila sa mga bakwit nga mabudlayan magdumdom sa Ramadan subong nga tuig.

Nagpanawagan ang BHB-Lanao sa pumulyong Moro nga padayon nga maghandum sang katilingban nga hilway kon sa diin ginatahod ang ila kinamatarung sa kaugalingon nga determinasyon.

3 malip-ot nga armas, nakumpiska sang BHB-Negros

DUHA KA AHENTE sa paniktik sang 15th IB ang napatay sa ambus sang Bagong Hukbong Bayan (BHB)-Southwest Negros (Armando Sumayang Jr. Command) sang Abril 3 sa Sityo Cambaga, Yaoyao, Cauayan, Negros Occidental. Nakuha sa ila ang isa ka .45 kalibre nga pistola, isa ka 9mm Glock kag mga dokumento sang pagkakilala. Pagkahapon, apat ka suldado sang 15th IB ang napatay sa isa ka engkwentro sa yunit sang BHB.

Sang Abril 13, isa pa ka pistola ang nakumpiska halin sa aktibo nga ahente sang 7th Intelligence Service Unit sa Barangay Consing, E.B. Magalona, Negros Occidental.

Isa ka adlaw antes sini, tatlo ka *backhoe* ang ginparalisa sang BHB-North Negros sa Barangay E. Lopez, Silay City. Ginagamit ang mga *backhoe* sa operasyon kwari sa amo nga lugar nga nangin kabangdanan sang grabe nga pagbaha kag pagkaguba sang kapalibutan. Ginatantya nga nagalab-ot sa ₱16.6 milyon ang balor sang mga ini nga ginapanag-iyahan ni Mayor Mark Andrew Golez sang Silay City.

MGA BAGANIHAN SANG KALINGA.

Ginasaluduhan sang rebolusyonaryo nga hublag sang Kalinga sanday Rudy Daguitan (Ka Pinpin) kag Nora Miguel (Ka Lanie), pareho nga mga beterano nga Pulang hangaway sang prubinsya. Napatay ang duha sa isa ka inaway sang Marso 15 sa Barangay Gawaan, Balbalan. Si Ka Pinpin isa ka kadre militar samtang si Ka Lanie isa ka maayo nga medik. Ginpanday sila nga duha sang mga pagtilaw halin pa sang Ikaduha nga Dungganan nga Kahublagan Panadlong kag liwat nga pagpapagsik sang kahublagan nga rebolusyonaryo sa prubinsya. Agbiag dagiti bannuar ti umili!

Makatarungan nga ayuda kag dugang nga sweldo, ihatag na!

Gin-umpisahan sang Abril 16 sang Kilusang Mayo Uno, katimbang ang mga unyon kag iban pang organisasyon sang mamumugon, ang serye sang mga protesta para palanugon ang panawagan para sa ₱10,000 ayuda para sa tanan nga nawad-an sang trabaho kag ₱100 kada adlaw nga subsidyo para sa mga mamumugon kag mamumugon sa uma. Sa adlaw nga ina, naghiwat ang mga mamumugon sang “kalampagan” sa Mendiola sa Maynila para ipanawagan man ang pagpataas sang minimum nga sweldo pakadto sa ₱750 kada adlaw. Sang Abril 19, nagmartsa ang masobra 100 myembro sang 10K Ayuda Network sa Quezon City sa pagpresentar sang petisyon para sa ₱10,000 ayuda sa 18 milyon pamilya sa sulod sang duha ka bulan. Sa Davao City, may ara man sang protesta ang mga sikad drayber sang Abril 9.

Sang Abril 15, nagpetisyon ang Unyon ng mga Manggagawa sa Agrikultura sa Department of Labor and Employment (DOLE) nga pasakaan sang ₱100 ang sweldo sang 10.3 milyon mamumugon sa uma. Ginpasaka ang petisyon sa pihak sang pagbasura sang ahensya sa pareho nga petisyon sang Defend Jobs Philippines sa pagbalibad nga indi sini sakop ang paghatag sang “across-the-board” nga dugang.

Katumbas lang sa duha ka adlaw nga sweldo sa NCR ang ₱1,000 ayuda halin sa kabilugan nga ₱23 bilyon nga gintigana sang rehimeng Duterte nga ayuda sang ginpapanaog sini ang 2-semana nga ginpahugot nga

lockdown sa National Capital Region kag apat pa ka prubinsya. Tuman kagamay sini kumparar sa ₱420 bilyon nga pakete nga ayuda nga ginapropener subong sa Kongreso bilang Bayanihan 3 kag sa ₱1.5 trilyon nga pakete nga suhestyon sang Ibon Foundation para mangin malahalon ang ayuda sa nagapadamo nga pamilya nga ginapaantus sa tuman ka dugang na nga *lockdown*.

Sa isa ka pagtuon sa mga imol nga komunidad sa National Capital Region nga ginpaggwa sang Economic Policy Research Institute sang Disyembre 2020, halos tanan nga mga imol nga pamilya (19 sa 20) ang nagsiling nga nawad-an sang traba-

ho ukon kita sa 2020. Sobra katunga (65%) lang sa ila ang nagsiling nga nakabaton sang pinansyal nga ayuda. Mayorya (92%) sang mga pamilya nga ini ang nagreport nga may ara isa ukon sobra pa nga myembro nga bulnerable nga malatnan sang Covid-19 (mga tigulang, nagabusong, gagmay nga bata, may balatian ukon sablag).

Base sa senaryo nga bumagsak sang 30% ang kita sang mga imol nga pamilya kag indi tanan nakabaton sang ayuda, gintaya sang ahensya nga nagdoble ang ginatawag nga *national poverty headcount ratio* (ukon porsyento sang populasyon nga nagakabuhi sa \$1.90 ukon ₱90 kada adlaw) halin 16.8 % sang 2018 pakadto 32.8% sa 2020.

Lakip sa mga nagtibusok ang tindog sa pangabuhian ang minilyon nga nawad-an sang trabaho kag kita. Ara sa 12 milyon nga mamumugon ang wala ukon kulang ang trabaho sang Pebrero. Wala pa diri ang masobra isa ka milyon nga ginhulog sa sarbey sang pwersa sa kusog pangabudlay sa pareho nga panahon.

Mayorya sa nakakita sang trabaho halin sang buksan liwat ang ekonomya ara sa trabaho nga manubo ang sweldo, kontraktwal ukon impormal. Suno pa gihapon sa Ibon Foundation, sa 1.9 milyon nga ginpabalik ukon bag-o nga trabaho sang Pebrero, 48% ukon 923,000 partaym (wala sang 40 oras kada semana) kag 23% nakategorya nga “may trabaho, pero wala sa lugar nga trabaho” (mahimo nga absent ukon naka-leave dulot sang balatian ukon kwarantina, ukon napilitan nga “magbakasyon” sang wala sang bayad dulot sang temporaryo nga pag-sira/pagbuhin sang mamumugon sang ginaobrahan nga empresa ukon negosyo).

Daku nga bagay ang ₱100 dugang sa adlawan nga sweldo

DAKU NGA BAGAY PARA sa mga mamumugon ang ₱100 subsidyo nga pangdugang sa adlawan nga sweldo, labi na sa mga industriya kag serbisyo nga “esensyal” sa panahon sang pandemya. Madamo sa ila ang wala sang kasiguruhan sa trabaho, nagabaton sang wala pa sa adlawan nga minimum, kag napaidalom sa areglo nga “no work, no pay.”

Lakip diri si Andrea, mamumugon sa isa ka restawran nga nagabukas-sira depende sa lebel sang *lockdown*. Isa ka tuig na siya nga kontraktwal kag nalansang sa ₱336 ang iya nga sweldo.

Bentaha man ini kay Bob, mamumugon sang ahensya nga ginakontrata sang isa ka kumpanya sa internet, nga nagasweldo lang sang ₱400 kada adlaw.

Kon sundon, dapat gani ₱200 ang dugang, suno kay Mon, isa ka *delivery rider* nga nagakita sang ₱500 kada adlaw. Sa iya nga pagtan-aw, indi man ini imposible labi na nga daku ang ginakita sang kumpanya bangud madamo ang nagasalig sa ila nga serbisyo.

Bisan pa nagasweldo sang ₱1,300 kada adlaw, pabor man sa ₱100 dugang ang mga mamumugon sa *call center* nga si Karla. Siling niya, dapat lang ihatag ang dugang para man makalagas bisan paano sa makabuhhi nga sweldo ang mayorya sang mga mamumugon.

2 sibilyan ginpatay, 6 gin-aresto sa Negros

Liwat nga nagsabwag sang teror ang gintingub nga pwersa sang pulis kag militar sa tatlo ka sityo sang Barangay Nagbinlod, Sta. Catalina, Negros Oriental sang Marso 29. Anom ka sibilyan ang gin-aresto, lakip ang 2-tuig nga bata, kag duha ang ginpatay. Pareho sa nauna nga mga kaso sang pagpang-a-take sa mga sibilyan, gintamnan sang pusil kag eksplosibo ang mga balay sang mga biktima kag gin-akusar sila nga mga myembro sang Bagong Hukbong Bayan (BHB).

Ginpatay sa Sityo Balog sa nasambit nga barangay sanday Fredo Binangkil kag Julito Solano sa pagpanalakay nga ginpagwa nga engkwentro sa tunga sang militar kag BHB. Sa mga sityo sang Payaw-pawayan kag Bayog gin-aresto ang mag-asawa nga sanday Marites kag Benjie Saingga kag ila 2-tuig nga anak, Wilmar Jiminez kag duha pa ka mangunguma.

Kadungan sini, ginreyd sang mga pulis ang balay ni Nene Solano, pinuno sang Kilusang Magbubukid ng Pilipinas-Negros Oriental, kag ginbakol ang iya ugangan.

Pagpamomba. Grabe nga kahadlok ang gindulot sang anum ka beses nga paghulog sang bomba sang AFP sa mga komunidad sang mga mangunguma kag Lumad sang Abril 6 sa Barangay Kasapa II, La Paz, Agusan del Sur. Pila ka beses man nga gin-istraping ang matalon nga bahin sang lugar. Halin pa sang Pebrero ginalight sang mga pwersa sang 60th IB kag 26th IB ang dulunan sang La Paz, Loreto kag San Luis sa Agusan del Sur kag Kapalong sa

Davao del Norte.

Pagpatay. Ginluthang kag napatay si Jesus Pason Jr., drayber sang traysikel kag residente sang Basurahan, Barangay Mambulay, Silay City, Negros Occidental sang Abril 17. Katapu siya sang Pasil Homeowners Association, Inc. kag Kadamay-Negros.

Iligal nga pag-aresto. Sa Eastern Samar, gin-aresto sang 52nd IB sanday Erwin Ramirez Mortal kag Pablito Lapesora Libanan sang ulihi nga semana sang Pebrero sa akusasyon nga katapu sila sang BHB. Pareho nga residente sang Casapa, Barangay Dinigpian, Dolores ang duha ka mangunguma.

Sa Bohol, gin-aresto si Oscar Balonga, pangulo sang Bongbong Farmers Association sang Abril 7 kag ginkulong sa Trinidad Police Station.

Pagdukot. Gindukot sang mga ahente sang NTF-ELCAC sanday Alicia Lucena kag Sofia Bangayan, mga myembro sang Anakbayan, pagkatapos pakadtuon sang mga upisyal sang Barangay 483 sa May-

nila sa *barangay hall* para kuno sa *randomized swab testing* sang Abril 19. Gilayon nga ginhilway si Bangayan samtang si Lucena wala pa makit-an sang iya abugado kag mga abyan. Isa si Lucena sa ginhingadlan sadto sang NTF-ELCAC nga “ginkidnap” sang Kabataan Partylist kag Makabayan agud samaran ang mga aktibista. Anak siya sang ahente sang NTF-ELCAC kag tagapamaba sang grupo nga Hands Off Our Children nga si Relissa Lucena.

Red-tagging. Napilitan ang mga boluntir sang “community pantry” sa Maginhawa, Quezon City kag Pandacan, Manila nga temporaryo nga isira ang ila operasyon sang Abril 20 pagkatapos i-red-tag sang pulis ang ila mga aktibidad.

Ang *community pantry* isa ka porma sang pagbuligay sang pumulyo kon sa diin boluntad nga nagahatag ang may mga ekstra nga pagkaon kag libre ini nga kuhaon sang sin-o man nga nagakinahanglan. Ginumpisahan ang inisyatiba nga ini sang Abril 15 nga nag-engganyo sang paglunsar sang 300 pa nga kapareho nga inisyatiba sa nagkalainlain nga pungsod.

Antes sini, nangin target man sang *red-tagging* ang mga unyon sang mga empleyado sang Senado kag Korte Suprema, kag ang Alliance of Health Workers. AB

Bonus kag dugang sweldo para sa mga bilyunaryo

SA TUNGA SANG lapnagon nga disempleyo kag pagtibusok sang kita kag negosyo, minilyon nga piso ang ginhatag sa mga mataas nga upisyal sang pribado nga mga kumpanya sa ila mga kaugalingon sa porma sang bonus kag dugang nga sweldo sang 2020.

Lakip sa ila ang anom nga mga mataas nga upisyal sang GMA 7 nga ginalakipan nanday Felipe Gozon kag Gilberto Duavit nga nagbaton sang ₱259 milyon sang 2020, 43% nga mas mataas kumparar sa 2019. Dugang diri ang 37% nga gintaas sang ila mga sweldo.

Subong man, nagtaas sang 12% ang sweldo ni Manuel Pangilinan kag

apat pang upisyal sang PLDT, kon sa diin napaidalom ang Smart Telecommunications. Isa ka milyon pisos naman ang gindugang sa anay mga mataas nga bonus sang mga upisyal sini.

Sa pihak nga bahin, nagtaas sang 6.4% ang sweldo kag bonus nanday Ernest Cu kag apat pang upisyal sang Globe Telecommunications padulong sa ₱295 milyon sang 2020 halin sa

₱277 sang 2019.

Samtang, 17 bilyunaryo nga Pilipino ang ara sa listahan sang Forbes nga pinakamanggaranon nga indibidwal sa bilog nga kalibutan. Sa ila, si Manuel Villar (ika-352 sa bilog nga kalibutan) ang may pinakadaku nga deklarado nga manggad, masunod si Enrique Razon, Lucio Tan, Andrew Tan, mag-utod nga Sy, Ramon Ang, Lance Gokongwei, Roberto Ongpin, Ricardo Po kag Edgar Sia. Sa bilog nga kalibutan, ang tag-iya sang Amazon nga si Jeff Bezos gihapon ang numero uno. AB

Nagasalampaw nga pagpanghimulos sa mga manugniyog

Kabaliskaran sang pagpangabudlay sang mga manugniyog ang pagbuy-unan sang mga agalon nga mayduta, komersyante kag monopolyo nga mga korporasyon. Sa kasagsagan sang pandemya, labi pa nga nagtampok ang paghuthot sa manggad sang kopra nga tuga sang mga manugniyog.

Sang Disyembre 2020 sa isa ka baryo sa Camarines Sur, nagkita lang sang ₱4,900 ang isa ka pamilya nga tenante sa apat ka ektaryas nga niyugan. Sa napatubas nga 661 kilo nga kopra, 20% (ukon balor nga ₱3,960 sa presyo nga ₱30 kada kilo) wala ginabayaran sang komersyante. Ano man kaayo ang pagkaluto sa kopra, arbitraryo gihapon ini nga ginakuhaan sang resiko.

Nagabululigan na lang ang mag-pamilya sa produksyon para makabuhin sang gasto sa pagtrabaho. Pagkatapos mabuhin ang gasto sa transportasyon, ang balor sang nabilin nga 529 kilo nagtibusok pakadto ₱14,700 halin ₱15,870. Sa partehanay nga tersyo, duha ka parte sang balor sini ang nagkadto sa agalon nga mayduta. Ang sangkatlo nga parte sang manugniyog (₱4,900) katumbas na lang sang ₱109 kada adlaw nga paigu-iguon sa masunod nga 45 adlaw sa walo-katowo nga pamilya.

Bangud sa nagsulunod nga mga bagyo nga nag-agi sa katapusan sang 2020, labi nga naggamay ang kita sang mga manugniyog sa amo nga baryo. Nakatuwang sa ila ang pagtanom sang mga prutas kag utanom, kag pag-insister nga ipaiway ang pagbayad sa renta sa duta sa sulod sang duha ka pagkopra.

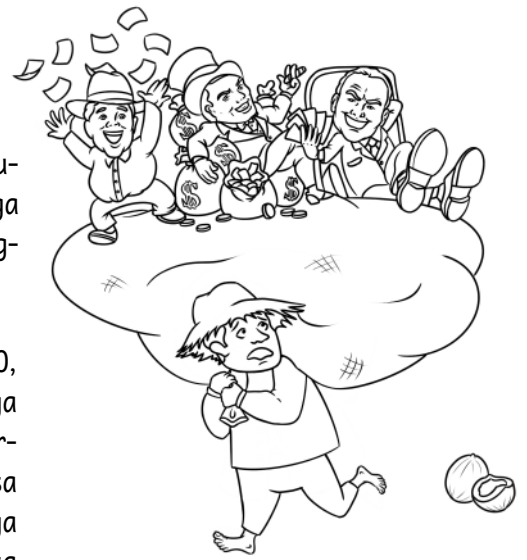
Samtang ginagutom ang mga mangunguma sa niyugan, nagatinambak nga ganansya ang ginakuripon sang agalon nga mayduta kag mga komersyante sa manggad nga kopra nga ila gintuga. Suno sa Philippine Coconut Authority, daku ang gintibusok sang presyo sang kopra halin ₱54 kada kilo sang Enero 2017 pakadto ₱13.39 kada kilo sang Enero 2019. May mga lugar nga naglab-

ot ini sang ₱12 kada kilo. Sang 2020, nagabalar lang sang abereyds nga ₱18.75 ang bakal sang mga komersyante sa kada kilo sang kopra sa nagapanguna nga mga rehiyon nga prodyuser sini. Pinakamanubo sa Eastern Visayas (₱14). Sa Bicol, wala sapayan nga nagtaas ang presyo pakadto ₱30, buhin gihapon ang nagakadto sa manugniyog bangud mataas nga kaltas sang resikada. Ang barato nga kopra pagakitaan sang mga komersyante sang nagalab-ot sa ₱8.45 kada kilo kon ibaligya sa mga planta, nga magapatong man sang mas mataas pa nga presyo sa pangkalibutanon nga merkado.

Ang mga planta nga ini pangu-nahon nga nagasuplay sa mga daku nga dumuluong nga kumpanya sa pagkaon kag konsumo. Lakip diri ang mga napaidalom sa Coconut Industry Investment Fund-Oil Mills Group nga ginapondohan sadtong panahon sang diktaduryang Marcos gamit ang buhis nga ginkuripon halin sa mga manugniyog. Pang-umpisa nga ginaproseso sa mga planta nga ini ang kopra agud magtuga sang langis kag iban pang produkto.

Halin Enero-Oktubre 2020, kabilugan nga 1.4 milyon metriko tonelada nga kopras ang gin-eksport sang Pilipinas. Bangud sa pandemya, nagnubo ini sang 21% halin sa halos 1.8 milyon metriko tonelada nga eksport sa pareho nga panahon sang 2019. Ang Pilipinas ang numero uno nga taga-eksport sang kopra (64%) sa bilog nga kalibutan.

Sa panahon sang *lockdown*, lakip sa mga produkto nga nangin makabalal amo ang mga ginaproseso nga pagkaon kag gamit pangsanitasyon. Mayor nga sangkap sa mga produkson sang mga ini ang langis nga ha-

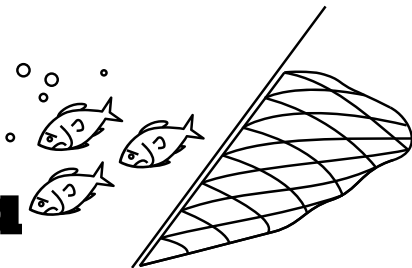
lin sa kopra. Ang Nestlé kag Cargill (mga monopolyo sa produksyon sang pagkaon), kag Procter and Gamble (P&G) nagakuha sang bulto sang ila hilaw nga materyales sa Pilipinas kag duha nga iban pang pungsod sa Asia.

Nagdaku ang kita sang Nestlé, Cargill kag P&G samtang may pandemya. Sa tanan nga monopolyo sa produksyon sang pagkaon, pinakadaku ang kita sang Nestlé sang 2020 nga naglab-ot sa \$13 bilyon. Katumbas ini sang 2.8% nga pagtaas halin 2019. Pinakadaku nga amot sa kita sang korporasyon ang mga baligya halin sa Purina (pagkaon sang hayop), nga nagagamit sang salin nga produkto sang kopra pagkatapos nga pugaon ang langis.

Ang kita naman sang Cargill sa pareho nga panahon \$3 bilyon halin sa \$2.56 bilyon antes ang pandemya. Ang P&G, nga pinakadaku nga nagaprodyus sang mga gamit pangsanitasyon (habon, *shampoo*, *toothpaste*) naglista sang \$12.76 bilyon nga kita sang 2020 halin sa \$3.63 bilyon sang nagligad nga tuig.

Minilyon nga dolyar naman ang ginkuripon nga ganansya sang mga planta nga nagaprodyus sang langis halin sa niyog nga nakabase sa Pilipinas. Ang Peter Paul Philippines Corporation kag Primex Coco Products, nga lakip sa pinakadaku nga nagaproseso kag naga-eksport sang mga produkto nga niyog, naglista sang kabilugan nga baligya nga naglab-ot sa \$13.8 milyon sang 2020. **AB**

240 tonelada nga isda

adlaw-adlaw ang ginakawat sang mga barko nga Chinese

sa soberano nga kadagatan sang Pilipinas sa **West Philippine Sea.**

₱15,000 KAG ₱5,000

alawans kag *hazard pay* kada bulan nga nagakadapat

sa mga mamumugon medikal nga wala gihapon ginahatag tubtob subong.

₱152.9 bilyon kada tuig

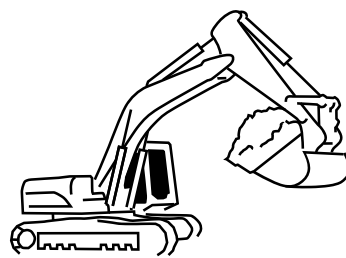
ang gintalana sa **2021 pungsodnon nga badyet** para sa **pensyon** sang mga **retiradong sundalo kag pulis.**

Ini ang **ikatatlo nga pinakadaku nga aytem sa badyet**, masunod sa pondo nga ginahatag sa mga lokal nga gubyerno kag pondo nga awtomatikong gintalana para pangbayad sa interes sang utang.

₱15,000-₱29,000

kada *vial* ang presyo sang Remdesivir,

sa sa mga bulong nga ginahatag sa mga nalatnan sang Covid-19. Mas mataas ini sang 20-40 beses kumparar sa ₱715-₱910 nga presyo sini sa India nga may kaugalingon nga pagmanupaktura sang bulong.

100

bag-o nga kontrata sa pagmina

ang natalana nga igahatag pagkatapos ginpagwa ni Rodrigo Duterte ang **EO 130** nga **nagtapos sa moratoryum sa pagbukas sang bag-o nga minahan** para protektahan ang kapalibutan.

Duterte Resign!

petisyon nga **online** nga gin-umpisahan sang mga mamumugon sa ikaayong lawas sang Abril 15 nga naglista sang masobra **60,000 pirma sa sulod sang 5 adlaw.**

Miguel Díaz-Canel

ang **subong presidente** sang Cuba, ang ang ginpili sang **ika-8 Kongreso** sang **Communist Party of Cuba** sang **Abril 20** bilang pinuno sini, kasunod ni Raul Castro.

MAYO 1

MAGASUGOD ANG PAGPAULI SANG MGA TROPA PANGKOMBAT SANG US KAG NATO

halin sa **Afghanistan** pagkatapos ang **20-tuig nga napaslwan nga gera** sini sa pungsod.

IMF-World Bank, manug-agaw sang duta kag kontra-kapalibutan

Giindunganang sang isa ka *online* nga koordinadong protesta sang mga progresibong organisasyon ang pagbukas sang Spring Meeting ukon pulong sang mga lider sang International Monetary Fund-World Bank (IMF-WB) sang Abril 11. Sa pulong nga ini nagbalay sang mga programa kag gintalakay ang isyu sang Covid-19, pautang kag *climate change*. Pareho sa nagligad, nagpostura ang IMF-WB nga “makikapalibutan” nga mga proyekto. Sa aktwal, pagpadayon lang ang mga ini sang neoliberal nga adyenda nga ginasulong sang institusyon sa bilog nga kalibutan. Sa aktwal, ginagamit lang sang mga ini ang amo nga mga proyekto para iduso ang lapnagon nga pagpang-agaw kag pagkambyo-gamit sang mga katalunan kag ulumhan sa kahalitan sang kapalibutan kag pangabuhian sang bulnerable nga mga komunidad nga nagasalig diri.

Nagagamit ang IMF-WB pareho sang direkta nga pamuhunan kag pautang sa mga pungsod kag korporasyon para hatagan dalan ang pagpang-agaw sang duta. Suno sa isa ka pagtuon sang International Development Association, direkta nga ginapondohan sang IMF-WB ang nagalab-ot sa 14 nga mga daku nga konsesyon sa pagpang-agaw sa duta sang nagkalainlain nga mga kumpanya sa indi magnubo sa 900,000 ektarya nga kadutaan sa Africa, Latin America, South kag South East Asia halin 2006 tubtob 2016. Dugang pa diri ang pautang nga ginhatag sini sa mga pribadong kumpanya nga nag-agaw sa indi magnubo sa 700,000 ektarya nga kadutaan sa amo nga mga lugar.

Pinakamalaut sa mga ini ang mga konsesyon nga ginapondohan sang International Finance Corporation (IFC), ang ahensya sang WB nga direkta nga namuhunan sa mga pribadong kumpanya. Lakip sa mga ginapondohan sini ang operasyon sa pagmina sang *bauxite* sang Compagnie des Bauxites de Guinee (CBG) sa Papua New Guinea. Nagalab-ot sa \$200 milyon (₱9.6 bilyon sa bayluhanay nga \$1=₱48) ang ginpautang sang IFC sa kumpanya sang 2016 para sa pagpalapad sang operasyon sini. Nagresulta ini sa pagpalayas sa 150,000 Guinean

halin sa ila aneutral nga duta kag paghilo sang mga suba nga ginakuhaan nila sang ilimnon nga tubig. Ginapondohan man sini ang pareho nga proyekto sa Myanmar nga nagresulta sa pagpalayas sang 16,000 mangunguma kag tumandok nga Karen halin sa 23 komunidad.

Sa masobra 30 pungsod, aktibo man nga ginapondohan sang IFC ang nagkalainlain nga konsesyon sa pagpang-agaw sang duta paagi sa lokal nga kasosyo sini nga mga bangko kag pribadong institusyon sa pagpautang.

Sa Pilipinas, ginaduso subong sang WB ang programa nga Support to Parcelization of Lands for Individual Titles, isa ka programa sa pagseparar sang mga titulo para mas madasig ini nga mabakal sang dumuluong nga mga kumpanya nga plano nga magtukod sang mga “mega farm” ukon mga plantasyon. Sakop sini ang halos 1.4 milyong ektarya nga dutang agrikultural nga ginatalauma sang halos isa ka milyon nga mangunguma. Sang

nagligad nga tuig, nakabaton na ang pungsod sang pautang halin sa WB nga nagabalor sang \$370 milyon (₱17.8 bilyon) para diri.

Kontra-kalikasan

Ginapagwa sang WB nga nagatigana ini sang “climate funds” ukon pondo nga para kuno sa pagtatap sang kapalibutan kag pagbato sa *climate change*.

Bisan pa man, nabuyagyag nga halos 70% sa mga programa nga ginapondohan sini mga proyekto para sa pagprodyus sang kuryente pareho sang mga megadam kag mga planta sang kuryente nga ginapadalagan sang karbon sa 12 pungsod. Notoryus ang mga proyekto nga ini sa pagpalayas sang bug-os nga mga komunidad kag pagdulot sang grabe nga kahalitan sa kapalibutan.

Suno sa datos sang WB sang 2015, ang Pilipinas nagapanguna sa mga pungsod nga nakakuha sang pinakadaku nga pamuhunan (\$4.9 bilyon ukon ₱235.2 bilyon) para sa mga proyekto nga ini, masunod ang South Africa, Chile kag Malaysia. Sa bilog nga kalibutan, pinakadaku ang ginbuhos sining pondo (\$1.2 bilyon ukon ₱57.6 bilyon) para sa San Buenaventura Power Plant sa Mauban, Quezon. Nagalab-ot man sa \$937 milyon (₱45 bilyon) ang ginbuhos sini sa Therma Visayas Power Plant sa Toledo City, Cebu. Pareho ginapadalagan sang karbon ang mga planta nga ini.

Sining Marso, nagpagwa sang bag-o nga mga polisiya ang WB para kuno batuan ang *climate change*. Bisan pa man, madamo ang nagpakamalaut diri bangud wala ginupod sa mga komitment sini ang pag-untat sa pagpondo sa mga proyekto nga nagagamit sang *fossil fuel* kag coal. AB

Pagsingki sang mga *hate crime* batuk sa mga Asian-American sa US

Nagasingki ang ginatawag nga mga *hate crime* batuk sa mga Asian-American sa United States (US). Ang *hate crime* nagatumod sa krimen nga nakabase ukon pagkagil-ad sa partikular nga kolor, linahi, relihiyon, pungsodnon ukon etniko nga ginhalian, edad, kag seks. Lakip diri ang kaso sang isa ka 65-tuig nga Pilipina nga ginpangsipa sa ulo sa New York. Sa pareho nga adlaw, isa ka lalaki nga Asian-American ang nakit-an nga nalipong sa *subway* (sistema sang tren) sa pareho nga syudad. Suno sa pulis sang New York, nagtaas halin sa duha sang 2019 pakadto 28 ang nareport nga mga *hate crime* sa syudad sang 2020. Sa una nga mga bulan pa lang sang 2021, naglab-ot na ini sa 30.

Sa bilog nga US, may nalista nga 3,800 *hate incident* ang Stop AAPI Hate, isa ka *non-governmental organization*, batuk sa mga Asian-American sang 2020. Isa sa pinakatampok ang pagpangluthang sang Marso 17 sa tatlo ka negosyo nga ginapanag-iyahan sang mga Asian-American. Sa walo nga napatay sa pagpangluthang, anom ang kababainhan nga Asian-American.

Mahimo nga mas mataas ang matuod nga numero sang mga *hate incident* bangud kadam-an sang mga ini, pareho sang mga pagdupla, pagmulay nga rasista kag diskriminasyon, wala na ginareport sang mga Asian-American. Madamo man ang wala ginabilang nga *hate crime* sang mga pulis

kag arbitrario nga ginakategorisa bilang mga ordinaryo nga krimen lang.

Ginabasol sang kadam-an ang rasista nga mga pahayag sang anay presidente sang pungsod nga si Donald Trump sa pagtaas sang *hate crime* batuk sa mga Asian-American. Sang una nga naglapta ang pandem-ya, gintawag ni Trump ang Covid-19 nga “China virus,” “Wuhan virus,” kag pati “Kung flu”. Gindabukan sini ang daan na nga *xenophobia* (indi rasyunal nga kahadlok sa mga estranghero) sang pila ka seksyon sang mga Amerikano batuk sa mga Asian-American.

Nakaugat ang *xenophobia* sa mga Asian-American sa dinekada na nga diskriminasyon sang sistema sa

ikaayong lawas batuk sa mga Asian, partikular sa mga Chinese. Sa tunga sang 1910-1940, hayagan nga gindumili sang US ang pagsulod sang mga mamumugon nga Chinese gamit ang rason nga nagadala sila sang mga balatian. Dugang diri ang paglantaw nga “ginaagaw” sang mga dumuluong nga mamumugon ang mga trabaho sa pungsod. Sa masunod nga mga tuig, labi ini nga ginapalain sang paglantaw nga ang mga Asian-American “mapisan, masinulundon kag maalam ukon maayo sa matematiks” kag sa sini seryoso nga kakumpitensya sa pagpangita sang limitado nga trabaho.

Sa subong, ginatantya nga ara sa 20 milyon ang Asian-American sa US. Pinakadamo sa ila ang may linahi nga Chinese, masunod ang mga linahi nga Pilipino kag Indian. Ang iban pang daku nga grupo amo ang mga Vietnamese, Korean kag Japanese. AB

“Indi magsalig sa US sa depensa sang Pilipinas”—PKP

Indi dapat ihigot sang Pilipinas sa US ang pagdepensa sini sa West Philippine Sea batuk sa pagpang-agaw sang China. Ini ang pahayag sang Partido Komunista sang Pilipinas (PKP) sa pag-umpisa sang 10-adlaw nga Balikatan 2021 sining Abril 13.

Ang Balikatan, tuigan nga paghanas sa tunga sang mga suldado sang US kag Pilipinas, ginahiwat subong sa nagkalainlain nga bahin sang Luzon. Mas gamay ang numero sang tumlambong diri subong nga tuig (736 suldado nga Pilipino kag 225 Amerikano) kumparar sa mga nagligad.

Paagi sa Balikatan, ginapagwa nga US ang solo nga madangpan sang Pilipinas batuk sa pagpang-agaw sang

China sa kadagatan sang pungsod paagi sa mga barko nga milisya, Coast Guard kag mga daku nga barko nga pangisda.

Isa sa mga yabi ang Balikatan para hanason sang US ang AFP para maghatag sang suporta sa mga pwersa sini sa mga operasyon sa gwa sang pungsod, labina sa Asia-Pacific. Pareho sa nagligad, ipakita kag palig-unon sang Balikatan 2021 ang kontrol sang

US sa doktrina kag mga operasyon sang AFP. Pagapaigtingon sini ang pagpatuman sang mga operasyon kontra-insurhensya nga ang biktima mga sibilyan nga Pilipino.

“Mas makasuluka ang Balikatan subong nga tuig sa atubang sang kapintas nga gera sang pagpamigos nga ginalunsar sang AFP sa kaumhan,” suno sa PKP. Kabaliskaran, bangud sa tuman kadugay nga pagsandig sang Pilipinas sa militar sang US, nagapabilin nga wala sang ikasarang ang AFP nga magtindog sa kaugalingon nga depensahan ang iya mga teritoryo. AB